

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 26 februari 1935 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillfällig ökning av justitierådens antal.

Genom en den 4 januari 1935 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 8, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående tillfällig ökning av justitierådens antal.

Med ändring av vad i lagen angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar finnes häremot stridande förordnas, att från och med den 1 oktober 1935 skall gälla följande:

Kungl. Maj:ts högsta domstol skall intill den 1 september 1936 eller, om särskilda förhållanden därtill föranleda, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer, utgöras av tjuguåtta justitieråd. Därefter skall antalet justitieråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till tjugufyra.

Så länge justitierådens antal är minst tjugusju, skall under tid, då högsta domstolen jämlikt 2 § första stycket ovannämnda lag skall arbeta på tre avdelningar förutom den särskilda i 3 § samma lag omförmälda avdelningen, högsta domstolen tjänstgöra å ytterligare en avdelning. Under tid som sist sagts skall vad i 2 § andra stycket nämnda lag är stadgat ej äga tillämpning.

Med iakttagande av nu meddelade och i övrigt gällande föreskrifter äga de i högsta domstolen tjänstgörande justitieråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt § 17 regeringsformen skall högsta domstolen bestå av tolv justitieråd. Deras antal må ej ökas utöver tolv, såvida ej Konungen och riksdagen, i den ordning 87 § 1 mom. regeringsformen stadgar, besluta, att högsta domstolen skall arbeta på avdelningar. I sådant fall skall såväl justitierådens antal som ärendenas fördelning mellan avdelningarna bestämmas i samma ordning.

För närvarande gäller lag den 14 maj 1915 om högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar (ändrad åren 1920 och 1932), av följande lydelse:

1 §. Kungl. Maj:ts högsta domstol skall utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Högsta domstolen arbetar på avdelningar, på sätt nedan sägs.

2 §. Åtta veckor varje år skall högsta domstolen arbeta på en avdelning, tjugunio veckor på tre avdelningar och under den övriga tiden av året utom övliga jul- och påskferier på två avdelningar.

Under tid, då enligt vad särskilt är stadgat, de justitieråd, som äro ledamöter av lagrådet, skola tjänstgöra i högsta domstolen, skall högsta domstolen arbeta på ytterligare en avdelning i den mån så lämpligen kan ske.

Därjämte skall högsta domstolen under den tid av året, då sådant finnes erforderligt, upprätthålla den tjänstgöring, som av bestämmelserna i 3 § påkallas.

3 §. I fall, då tillstånd av Konungen är i lag stadgat såsom villkor för måls dragande under Konungens prövning, ankomme det på en särskild avdelning av högsta domstolen, bestående av tre ledamöter, att pröva och avgöra ansökan om sådant tillstånd. Yppa sig olika meningar, varde tillstånd beviljat, såframt två av ledamöterna äro ense därom eller i fall, som i 20 § andra stycket av 30 kap. rättegångsbalken avses, någon ledamot finner skäl bifalla ansöknigen.

4 §. Med undantag, som i 3 § sägs, äro högsta domstolens avdelningar lika behöriga att upptaga de till högsta domstolens handläggning hörande ärenden, vilkas fördelning endast beror av den ordning, vari de enligt gällande föreskrifter anmälas.

5 §. Med iakttagande av vad ovan är föreskrivet äga de i högsta domstolen tjänstgörande justitieråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

6 §. Angående måls handläggning i vissa fall av högsta domstolen i dess helhet är särskilt stadgat.

Under det senaste decenniet har högsta domstolens arbetsbalans undergått en stark ökning, vilket haft till följd, att rättegångstiden till men för den rättssökande allmänheten kommit att för flertalet mål avsevärt förlängas. Vid 1934 års utgång utgjorde balansen 1,033 mål, därvid emellertid är att märka att det för arbetets jämna gång i nedre justitierevisionen, varest målen beredas till föredragning, är erforderligt att 500 å 550 mål ständigt finnas å rotlarna därstädes.

För att minska tillströmningen av mål till högsta domstolen har Kungl. Maj:t i en till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 3, föreslagit vissa lagar som avse införande av mellaninstans för flertalet mål, vilka i första instans avgöras av ägodelningsdomare eller ägodelningsrätt. Lagarna äro avsedda att träda i kraft den 1 juli 1935. Därest lagstiftning i enlighet med förslagen kommer till stånd skulle enligt vad man torde kunna beräkna årliga antalet till högsta domstolen inströmmande mål av nyssnämnt slag minskas med omkring 100.

Denna åtgärd har emellertid icke ansetts kunna åstadkomma annat än förebyggande av ökning i arbetsbalansen.

I syfte att nedbringa arbetsbalansen utarbetades därför inom justitiedepartementet jämväl en promemoria med förslag om tillfällig förstärkning av högsta domstolens arbetskrafter, vilken promemoria behandlats vid sammanträde

med högsta domstolens ledamöter. Därvid uttalade sig sjutton justitieråd för en tillfällig förstärkning av domstolen med fyra ledamöter från och med den 1 oktober 1935. Övriga justitieråd ställde sig avvisande mot förslaget.

Förevarande lagförslag är avfattat i enlighet med den mening som uttalades av flertalet av högsta domstolens ledamöter. Fyra nya justitieråd skola sålunda tillsättas från och med den 1 oktober 1935, varefter antalet justitieråd skall i mån av inträffade ledigheter under tiden från och med den senare delen av år 1936 åter nedbringas till det förutvarande. Så länge justitierådens antal uppgår till minst tjugusju inrättas vid högsta domstolen en extra dömande avdelning varest tjänstgöring äger rum tjugunio veckor årligen. Därest de justitieråd som äro ledamöter i lagrådet skulle komma att inträda i tjänstgöring i högsta domstolen under tid då denna i anledning av förstärkningen arbetar på fyra avdelningar, skall någon ytterligare ökning av avdelningarnas antal icke förekomma.

Enligt vad inom högsta domstolen anförts kan det beräknas, att därest förevarande förslag genomföres balansens vid årsskiftet 1936/1937 praktiskt taget skall vara nedbragt till normal omfattning, detta dock endast för den händelse att lagstiftning enligt förslaget om införande av mellaninstans för jorddelningsmål kommer till stånd och träder i kraft redan den 1 juli 1935.

Föredragande departementschefen anför, bland annat:

»Högsta domstolens stora arbetsbalans med den därav föranledda långsamtheten i rättsskipningen utgör otvivelaktigt en så allvarlig olägenhet för den rättssökande allmänheten att särskilda åtgärder för balansens snara avarbetande äro av nöden. Uppenbarligen är även av stor vikt att högsta domstolen vid tiden för den förestående allmänna rättegångsreformens trädande i tillämpning ej är belastad med någon större balans. Såsom ett första led i strävandena att minska högsta domstolens arbetsbörda är att betrakta det förut omförmälda förslaget till lagstiftning om införande av en mellaninstans för jorddelningsmålen. Genom denna lagstiftning lär dock i huvudsak blott kunna vinnas att en ökning av balansens förhindras. Ytterligare åtgärder äro därför av nöden. Då det med hänsyn till att rättegångsreformen står för dörren knappast lär kunna ifrågakomma att nu upptaga det svårlosta spörsmålet om mera vittgående inskränkningar i eller överhuvud ändrade grunder för rätten att fullfölja talan till högsta instansen, torde det enda till buds stående effektiva medlet att få balansens snabbt avarbetad vara att — efter mönster av vad som år 1928 skedde i fråga om regeringsrätten — tillfälligt öka antalet ledamöter i högsta domstolen. — — —

Förutsättningarna för att en tillfällig förstärkning av högsta domstolen med tre à fyra ledamöter skall kunna avvecklas inom skälig tid äro för närvarande särskilt gynnsamma. Skyldighet att avgå från tjänsten inträder nämligen för en av högsta domstolens ledamöter i september 1936, för en annan i januari 1937, för en tredje i februari och för ytterligare en ledamot i juli sistnämnda år. Senast vid sist angivna tidpunkt skulle alltså antalet justitieråd åter kunna bli nedbragt till det nuvarande. — — —

Kostnaderna för den sålunda föreslagna förstärkningen av högsta domstolen kunna för budgetåret 1935/1936 beräknas till sammanlagt 134,600 kronor. Av detta belopp belöpa 63,000 kronor å löner till fyra nya justitieråd under nio månader, 57,700 kronor å löner till fem extra revisionssekreterare under ett år och till en sådan befattningshavare under ett halvt år, 11,800 kronor å löner till extra personal som erfordras för protokollsföring och skrivning m. m. samt

2,100 kronor å inköp av materialier samt övriga kostnader. För det därpå följande budgetåret, under vilket förstärkningen kan beräknas bliva i huvudsak avvecklad, bliva kostnaderna uppenbarligen väsentligt lägre.»

Utskottet. Utskottet finner i likhet med departementschefen högsta domstolens stora arbetsbalans utgöra en så allvarlig olägenhet att särskilda åtgärder för balansens nedbringande äro av nöden. Mot det i förevarande proposition framlagda förslaget att genom en ökning av antalet ledamöter i högsta domstolen minska balansen kunna väl vissa betänkligheter anföras. Då den föreslagna anordningen emellertid är avsedd att bli begränsad till en kortare tid, vill utskottet icke motsätta sig densamma. I samband härmed anser sig utskottet likväl böra framhålla hurusom tidigare liknande anordningar oaktat de varit avsedda att vara tillfälliga dock blivit bestående. För att icke jämväl denna gång avvecklingen skall äventyras synes det utskottet synnerligen angeläget att även åtgärder av mera varaktig natur vidtagas för att hålla arbetsbalansen nere.

Mot den närmare utformningen av lagförslaget har utskottet icke något att erinra.

Utskottet får förty hemställa,

att förevarande lagförslag måtte av riksdagen antagas.

Stockholm den 26 februari 1935.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Öhman**, *Anderson* i Hägelåkra, *Klebeck*, *Löfgren*, *Norling**, *Velander* och *Sköldén**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Ryberg** och *Wallerius**, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa*, *Olsson* i Mellerud, *Hillgård* och *Lindberg* i Stockholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.